

2. Шутак І.Д. Юридична техніка: курс лекцій. Івано-Франківськ: Лабораторія академічних досліджень правового регулювання та юридичної техніки. Дрогобич: Коло, 2015. 228 с.

3. Калюжний Р.А., Шапенко Л.О. Наукові основи правотворчості та юридичної техніки: курс лекцій. Київ: ТОВ «МП Леся», 2019. 74 с.

УДК 347.822 (043.2)

Юдіна І.В., адвокат, керуючий партнер
Адвокатського об'єднання «ЮРІКОН-22»,
здобувачка вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

ПРАВОВИЙ СТАТУС ЕКСПЕРТА В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ УКРАЇНИ

В адміністративному судочинстві правовий статус експерта визначається процесуальним законодавством – Кодексом адміністративного судочинства України (далі – КАС України), Законом України «Про судову експертизу» та іншими нормативно-правовими актами у сфері судово-експертної діяльності.

Європейська континентальна доктрина визначає правове становище експерта як помічника судді, англо-американська – як свідка. Вітчизняне законодавство визнає експерта самостійним суб'єктом процесу, який має власний обсяг процесуальних прав та обов'язків, що відрізняють його від інших суб'єктів процесуальної діяльності. Відмінною рисою такого суб'єкта процесу є об'єктивна незаінтересованість у кінцевому вирішенні справи, що обумовлено його функцією подання суду особливого доказу – експертного висновку. Специфічним є те, що експерт заздалегідь (а priori) не має доказової інформації – він отримує її в ході спеціального дослідження за допомогою своїх спеціальних знань [1].

Відповідно до ч. 1 ст. 68 КАС України, експертом може бути особа, яка володіє спеціальними знаннями, необхідними для з'ясування відповідних обставин справи [2]. У вище зазначеній статті законодавець зазначив права експерта, перелік яких не є вичерпним, його призначення та залучення, обов'язок експерта щодо надання обґрунтованого та об'єктивного письмового висновку на поставлені йому питання та з'явитися до суду за викликом суду та роз'яснити свій висновок і відповісти на питання суду чи учасників справи, оплату виконаної роботи та компенсацію витрат, пов'язаних із проведенням експертизи і викликом до суду. Також положення ч. 4-5, ч. 8 ст. 68, ч. 7 ст. 102, ч. 2 ст. 105, ч. 4 ст. 106 КАС України містять певні заборони під час проведення експертом

дослідження. Зокрема, призначений експерт не має з власної ініціативи збирати матеріали для проведення експертизи, передоручати проведення експертизи іншій особі, застосовувати руйнуючи та частково руйнуючи методи під час проведення дослідження не отримавши дозвіл від ініціатора призначення експертизи, розголошувати відомості, що стали йому відомі у зв'язку з проведенням експертизи тощо.

Коло осіб, які можуть бути експертами та загальні вимоги до таких осіб визначені у ст. 10 Закону України «Про судову експертизу». Так, судовими експертами можуть бути особи, які мають необхідні знання для надання висновку з досліджуваних питань [3].

Зазначений закон також виділяє два види судових експертів: судові експерти державних спеціалізованих установ та судові експерти, які не є працівниками цих установ. Законодавець у свою чергу віддає перевагу тільки державним спеціалізованим установам, оскільки виключно ними здійснюється судово-експертна діяльність пов'язана з проведенням криміналістичних, судово-медичних і судово-психіатричних експертиз (ч. 3 ст. 7) [3].

Відповідно до ч. 2 ст. 10 Закону України «Про судову експертизу» судовими експертами державних спеціалізованих установ можуть бути фахівці, які мають відповідну вищу освіту, освітньо-кваліфікаційний рівень не нижче спеціаліста, пройшли відповідну підготовку та отримали кваліфікацію судового експерта з певної спеціальності [3]. Однією з головних вимог до особи експерта є включення його до державного Реєстру атестованих судових експертів, держателем якого є Міністерство юстиції України, що здійснює також його ведення.

Проведений аналіз норм КАС України та Закону України «Про судову експертизу» дає змогу нам зробити висновок, що законодавець використовує декілька термінів – «експерт» і «судовий експерт», «експертиза» та «судова експертиза». Однак мова йде про одного й того ж учасника адміністративного процесу та про одне й те ж саме дослідження на основі спеціальних знань. Судові експерти державних спеціалізованих установ та судові експерти, які не є працівниками цих установ покликані забезпечувати правосуддя України незалежною, кваліфікованою і об'єктивною експертизою, орієнтованою на максимальне використання досягнень науки і техніки. Отже, вважаємо, що в статтях КАС України, які визначають правовий статус експерта та вимоги до висновку експерта повинен вживатися термін «судовий експерт» та «судова експертиза» відповідно. Також на нашу думку, потрібно систематизувати та згрупувати обов'язки експерта, оскільки спостерігається хаотичність їх викладення в КАС України.

Варто зазначити також, що одним із важливих елементів правового статусу експерта в адміністративному судочинстві є його відповідальність

за неналежне виконання своїх обов'язків. Зауважимо, що 03 листопада 2022 року Верховною Радою України ухвалено Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про судову експертизу» щодо удосконалення організаційно-управлінського забезпечення судово-експертної діяльності», який 01 січня 2023 року набрав чинності [4].

У попередній редакції стаття 14 «Відповідальність судового експерта» Закону України «Про судову експертизу» зазначала, що судовий експерт на підставах і в порядку, передбачених законодавством, може бути притягнутий до юридичної відповідальності. У новій редакції вищезазначеної статті, законодавець прямо вказує, що судовий експерт на підставах та в порядку, передбачених законодавством, може бути притягнений до дисциплінарної, адміністративної, цивільно-правової та кримінальної відповідальності. Також тепер на законодавчому рівні закріплені підстави притягнення судового експерта до дисциплінарної відповідальності та види дисциплінарних стягнень.

Підсумовуючи вище викладене, слід зазначити, що судовий експерт в адміністративному судочинстві – компетентна особа, яка виступає самостійним учасником процесу, на якого покладаються процесуальні функції допоміжного характеру з метою з'ясування обставин справи, які мають значення для вирішення справи.

Література

1. Комзюк А.Т. Експерт в адміністративному судочинстві. *Право і безпека*. 2009. № 2. С. 64–68.
2. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.07.2005 № 2747-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2021. № 38. Ст. 320.
3. Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1994 № 4038-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 2021. № 16. Ст. 144.
4. Про внесення змін до Закону України «Про судову експертизу» щодо удосконалення організаційно-управлінського забезпечення судово-експертної діяльності: Закон України від 03.11.2022 № 2716-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2716-IX#Text>.